

I

(Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset)

DIREKTIIVIT

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI 2013/48/EU,

annettu 22 päivänä lokakuuta 2013,

oikeudesta käyttää avustajaa rikosoikeudellisissa menettelyissä ja eurooppalaista pidätysmääräystä koskevissa menettelyissä sekä oikeudesta saada tieto vapaudenmenetyksestä ilmoitetuksi kolmannelle osapuolelle ja pitää vapaudenmenetyksen aikana yhteyttä kolmansiin henkilöihin ja konsuliviranomaisiin

EUROOPAN PARLAMENTTI JA EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, jotka

ottavat huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 82 artiklan 2 kohdan b alakohdan,

ottavat huomioon Euroopan komission ehdotuksen,

sen jälkeen kun esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi on toimitettu kansallisille parlamenteille,

ottavat huomioon Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon ⁽¹⁾,

ovat kuulleet alueiden komiteaa,

noudattavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä ⁽²⁾,

sekä katsovat seuraavaa:

(1) Euroopan unionin perusoikeuskirjan, jäljempänä 'perusoikeuskirja', 47 artiklassa, ihmisoikeuksien ja vapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen, jäljempänä 'Euroopan ihmisoikeussopimus', 6 artiklassa sekä kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen, jäljempänä 'KP-yleissopimus', 14 artiklassa määrätään oikeudesta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Perusoikeuskirjan 48 artiklan 2 kohdassa taataan, että oikeutta puolustukseen kunnioitetaan.

(2) Unioni on asettanut tavoitteekseen pitää yllä ja kehittää vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta. Tampereella 15 ja 16 päivänä lokakuuta 1999 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan päätelmien ja erityisesti niiden 33 kohdan mukaan tuomioiden ja oikeusviranomaisten muiden päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen olisi oltava unionin oikeudellisen yhteistyön peruskivi yksityisoikeudellisissa asioissa ja rikosasioissa,

koska tehostettu vastavuoroinen tunnustaminen ja tarvittava lainsäädännön lähentäminen helpottaisivat toimivaltisten viranomaisten välistä yhteistyötä ja yksilön oikeuksien oikeudellista suojaa.

(3) Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 82 artiklan 1 kohdan mukaan "[o]ikeudellinen yhteistyö unionissa rikosoikeuden alalla perustuu tuomioistuinten tuomioiden ja oikeusviranomaisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen ...".

(4) Rikosasioissa annettavien päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen toteuttaminen edellyttää, että jäsenvaltiot luottavat toistensa rikosoikeudellisiin järjestelmiin. Vastavuoroisen tunnustamisen laajuus riippuu läheisesti useista tekijöistä, joihin kuuluvat epäiltyjen ja syytettyjen oikeuksien turvaamisjärjestelyt ja sellaisten yhteisten vähimmäissäätöjen määrittely, jotka ovat välttämättömiä, jotta voidaan helpottaa vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamista.

(5) Vaikka kaikki jäsenvaltiot ovat Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja KP-yleissopimuksen osapuolia, kokemus on osoittanut, että tämä ei yksinään aina merkitse riittävää luottamusta muiden jäsenvaltioiden rikosoikeudellisiin järjestelmiin.

(6) Rikosasioissa annettavien päätösten vastavuoroisen tunnustaminen voi toteutua tehokkaasti ainoastaan luottamuksen ilmapiiriin vallitessa, kun sekä oikeusviranomaiset että muut rikosprosessiin osallistuvat toimijat mieltävät muiden jäsenvaltioiden oikeusviranomaisten päätökset samanarvoisiksi kuin omassa jäsenvaltiossa annetut päätökset; kyseessä ei ole pelkästään luottamus toisen jäsenvaltion sääntöihin, vaan myös siihen, että näitä sääntöjä sovelletaan oikein. Keskinäisen luottamuksen vahvistaminen edellyttää yksityiskohtaisia sääntöjä perusoikeuskirjassa, Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja KP-yleissopimuksessa määrättyjen prosessuaalisten oikeuksien ja takeiden suojelusta. Se myös edellyttää perusoikeuskirjassa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa vahvistettujen vähimmäisvaatimusten kehittämistä pidemmälle unionissa tämän direktiivin ja muiden toimenpiteiden avulla.

⁽¹⁾ EUVL C 43, 15.2.2012, s. 51.

⁽²⁾ Euroopan parlamentin kanta, vahvistettu 10. syyskuuta 2013 (ei vielä julkaistu virallisessa lehdessä), ja neuvoston päätös, tehty 7. lokakuuta 2013.

- (7) Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 82 artiklan 2 kohdassa määrätään jäsenvaltioissa sovellettavien sellaisten vähimmäissääntöjen säätämisestä, joilla voidaan helpottaa tuomioiden ja oikeusviranomaisten päätösten vastavuoroista tunnustamista sekä poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rajatylittävissä rikosasioissa. Kyseisessä artiklassa viitataan yksilön oikeuksiin rikosasioiden käsittelyssä eräänä alueena, jolla voidaan säätää vähimmäissääntöjä.
- (8) Yhteisten vähimmäissääntöjen on määrä lisätä luottamusta kaikkien jäsenvaltioiden rikosoikeusjärjestelmiin, minkä puolestaan olisi johdettava tehokkaampaan oikeudelliseen yhteistyöhön keskinäisen luottamuksen ilmapiiressä ja perusoikeuskulttuurin edistämiseen unionissa. Yhteisten vähimmäissääntöjen olisi myös poistettava esteet kansalaisten vapaan liikkuvuuden tieltä jäsenvaltioiden alueella. Olisi otettava käyttöön sellaisia yhteisiä vähimmäissääntöjä, jotka koskevat oikeutta käyttää avustajaa rikosoikeudellisissa menettelyissä, oikeutta saada tieto vapaudenmenetyksestä ilmoitetuksi kolmannelle osapuolelle ja oikeutta pitää yhteyttä kolmansiin henkilöihin ja konsuliviranomaisiin vapaudenmenetyksen aikana.
- (9) Neuvosto hyväksyi 30 päivänä marraskuuta 2009 päätöslauselman etenemissuunnitelmasta epäiltyjen tai syytettyjen henkilöiden prosessuaalisten oikeuksien vahvistamiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä, jäljempänä 'etenemissuunnitelma' ⁽¹⁾. Etenemissuunnitelmassa esitetään vaihe vaiheelta seuraavia oikeuksia koskevien toimenpiteiden toteuttamista: oikeus käännöksiin ja tulkaukseen (toimenpide A), oikeus tietojen saamiseen oikeuksista ja syytteistä (toimenpide B), oikeus oikeudelliseen neuvontaan ja oikeusapuun (toimenpide C), oikeus pitää yhteyttä sukulaisiin, työnantajiin ja konsuliviranomaisiin (toimenpide D), sekä haavoittuvassa asemassa olevien epäiltyjen tai syytettyjen oikeus erityisiin suojoitomiin (toimenpide E). Etenemissuunnitelmassa korostetaan, että oikeuksien järjestys on ainoastaan suuntaa-antava ja että sitä voidaan muuttaa tarpeen mukaan. Etenemissuunnitelma on tarkoitettu toimimaan kokonaisuutena. Siitä voidaan hyötyä täysimääräisesti vasta, kun kaikki sen osat on pantu täytäntöön.
- (10) Eurooppa-neuvosto ilmaisi 11 päivänä joulukuuta 2009 pitävänsä etenemissuunnitelmaa myönteisenä ja sisällytti sen osaksi Tukholman ohjelmaa – Avoin ja turvallinen Eurooppa kansalaisia ja heidän suojeluaan varten ⁽²⁾ (2.4 kohta). Eurooppa-neuvosto korosti, että etenemissuunnitelma ei ole tyhjentävä, ja kehotti komissiota tarkastelemaan muita tekijöitä, jotka liittyvät epäiltyjä ja syytettyjä koskevien prosessuaalisten oikeuksien vähimmäisvaatimuksiin. Eurooppa-neuvosto kehotti komissiota myös arvioimaan, onko muita seikkoja, esimerkiksi syyttömyysolettamaa, käsiteltävä yhteistyön parantamiseksi kyseisellä alalla.
- (11) Etenemissuunnitelman nojalla on tähän mennessä hyväksytty kaksi säädöstä, eli oikeudesta tulkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä 20 päivänä lokakuuta 2010 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/64/EU ⁽³⁾ ja tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä 22 päivänä toukokuuta 2012 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/13/EU ⁽⁴⁾.
- (12) Tässä direktiivissä säädetään vähimmäissäännöt, jotka koskevat oikeutta käyttää avustajaa rikosoikeudellisissa menettelyissä sekä eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13 päivänä kesäkuuta 2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS ⁽⁵⁾ mukaisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoon liittyvissä menettelyissä, jäljempänä 'eurooppalaista pidätysmääräystä koskevat menettelyt', sekä oikeutta saada tieto vapaudenmenetyksestä ilmoitetuksi kolmannelle osapuolelle ja oikeutta pitää yhteyttä kolmansiin henkilöihin ja konsuliviranomaisiin vapaudenmenetyksen aikana. Näin direktiivissä edistetään perusoikeuskirjan ja erityisesti sen 4, 6, 7, 47 ja 48 artiklan soveltamista Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3, 5, 6 ja 8 artiklan perusteella, sellaisina kuin niitä tulkitaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa, joka oikeuskäytännössään säännöllisesti asettaa normeja oikeudesta käyttää avustajaa. Kyseisen oikeuskäytännön mukaan menettelyn oikeudenmukaisuus edellyttää muun muassa, että epäillyllä tai syytetyllä on mahdollisuus saada kaikkia oikeudelliseen avustamiseen liittyviä erityispalveluja. Tähän liittyen epäiltyjen tai syytettyjen avustajien olisi voitava huolehtia rajoituksetta puolustuksen olennaisista näkökohdista.
- (13) Tässä direktiivissä ei olisi pidettävä rikosoikeudellisena menettelynä vankilassa tehtyihin vähäisiin rikkomuksiin liittyvää menettelyä tai armeijassa tehtyihin vähäisiin rikkomuksiin, jotka ensisijaisesti käsittelee johtava upseeri, liittyvää menettelyä, sanotun kuitenkaan vaikuttamatta Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaisiin jäsenvaltioiden velvoitteisiin varmistaa oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.
- (14) Tämä direktiivi olisi pantava täytäntöön ottaen huomioon direktiivin 2012/13/EU säännökset, joissa säädetään, että epäillyille tai syytetyille annetaan viipymättä tietoja oikeudesta käyttää avustajaa ja että epäillyille tai syytetyille, joka on pidätetty tai menettänyt vapautensa, annetaan viipymättä kirjallinen oikeuksia koskeva ilmoitus, joka sisältää tietoja oikeudesta käyttää avustajaa.
- (15) Tässä direktiivissä tarkoitetaan termillä 'avustaja' kaikkia henkilöitä, jotka ovat jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti päteviä ja oikeutettuja, myös hyväksytyt elimen antaman akkreditoinnin perusteella, antamaan oikeudellisia neuvoja ja apua epäillyille tai syytetyille.
- (16) Joissakin jäsenvaltioissa jokin muu viranomainen kuin tuomioistuin, jolla on toimivalta rikosasioissa, määrää suhteellisen vähäisistä rikkomuksista rangaistuksen, joka on muu kuin vapaudenmenetyks. Asia voi olla näin esimerkiksi liikenne rikkomusten osalta, joita tapahtuu runsaasti ja jotka saatetaan havaita liikenteenvalvonnan johdosta. Tällaisissa tilanteissa olisi epätarkoituksenmukaista edellyttää, että toimivaltaiset viranomaiset takaavat kaikki

⁽¹⁾ EUVL C 295, 4.12.2009, s. 1.

⁽²⁾ EUVL C 115, 4.5.2010, s. 1.

⁽³⁾ EUVL L 280, 26.10.2010, s. 1.

⁽⁴⁾ EUVL L 142, 1.6.2012, s. 1.

⁽⁵⁾ EYVL L 190, 18.7.2002, s. 1.

tämän direktiivin mukaiset oikeudet. Jos jäsenvaltion lainsäädännössä säädetään, että tällainen viranomaisen määrää rangaistuksen vähäisistä rikkomuksista, ja rangaistuksen määräämisestä on joko mahdollista valittaa tuomioistuimeen, jolla on toimivalta rikosasioissa, tai asia on muuten mahdollista siirtää tällaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, tätä direktiiviä olisi näin ollen sovellettava ainoastaan kyseisessä tuomioistuimessa tällaisen valituksen tai siirron johdosta käytävään menettelyyn.

- (17) Joissakin jäsenvaltioissa tiettyjä vähäisiä rikkomuksia, erityisesti vähäisiä liikenneriikkomuksia, yleisten kunnallisten määräysten vähäisiä rikkomuksia ja vähäistä yleisen järjestyksen loukkaamista, pidetään rikoksina. Tällaisissa tilanteissa olisi epätarkoituksenmukaista edellyttää, että toimivaltainen viranomaisen takaa kaikki tämän direktiivin mukaiset oikeudet. Tästä syystä, jos jäsenvaltion laissa säädetään vähäisten rikkomusten osalta, että vapaudenmenetystä ei voida määrätä seuraamukseksi, tätä direktiiviä olisi sovellettava ainoastaan menettelyihin tuomioistuimessa, jolla on toimivalta rikosasioissa.
- (18) Tämän direktiivin soveltamisala tiettyjen vähäisten rikkomusten osalta ei saisi vaikuttaa Euroopan ihmisoikeussopimuksessa määrättyihin jäsenvaltioiden velvoitteisiin varmistaa oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, mukaan lukien oikeudellisen avun saaminen avustajalta.
- (19) Jäsenvaltioiden olisi huolehdittava, että epäillyillä tai syytetyillä on oikeus käyttää avustajaa ilman aiheutonta viivästystä tämän direktiivin mukaisesti. Epäillyille tai syytetyille olisi joka tapauksessa taattava oikeus käyttää avustajaa tuomioistuimessa käytävissä rikosoikeudellisissa menettelyissä, jos he eivät ole luopuneet tästä oikeudesta.
- (20) Kuulustelemiseen ei tässä direktiivissä kuulu poliisin tai muun lainvalvontaviranomaisen suorittama alustava kuulustelu, jonka tarkoitus on asianomaisen henkilön henkilöllisyyden toteaminen, aseiden hallussapidon todentaminen tai muu vastaava turvallisuuteen liittyvä seikka taikka sen määrittäminen, olisiko tutkinta aloitettava, esimerkiksi poliisin tienvarsitarkastuksen yhteydessä tai säännöllisissä pistotarkastuksissa silloin, kun epäiltyä tai syytettyä ei ole vielä selvitetty.
- (21) Jos muusta henkilöstä kuin epäillystä tai syytetyistä, kuten todistajasta, tulee epäilty tai syytetty, häntä olisi suojeltava todistamasta itseään vastaan ja hänellä on oikeus vaieta, kuten Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä on vahvistettu. Tämän vuoksi tässä direktiivissä viitataan erikseen käytännön tilanteeseen, jossa
- (22) Epäillyllä tai syytetyllä olisi oltava oikeus tavata yksityisesti häntä edustava avustaja. Jäsenvaltiot voivat tehdä käytännön järjestelyjä, jotka koskevat tällaisten tapaamisten kestoa ja tiheyttä, ottaen huomioon menettelyn olosuhteet ja erityisesti asian monimutkaisuus ja sovellettavat menettelyvaiheet. Jäsenvaltioiden voivat myös tehdä käytännön järjestelyjä huolehtiakseen erityisesti avustajan ja epäillyn tai syytetyn turvallisuudesta ja turvatoimista paikassa, jossa tällainen tapaaminen järjestetään. Tällaiset käytännön järjestelyt eivät saisi rajoittaa epäillyllä tai syytetyllä olevan, avustajan tapaamista koskevan oikeuden tosiasiallista käyttöä tai olennaista tarkoitusta.
- (23) Epäillyllä tai syytetyllä olisi oltava oikeus pitää yhteyttä häntä edustavaan avustajaan. Tällainen yhteydenpito voi tapahtua missä vaiheessa tahansa, myös ennen kyseisen avustajan tapaamista koskevan oikeuden käyttöä. Jäsenvaltiot voivat tehdä käytännön järjestelyjä, jotka koskevat tällaisen yhteydenpidon kestoa, tiheyttä ja tapoja, mukaan lukien videokokousten ja muun viestintätekniikan käyttö tällaisen yhteydenpidon toteuttamiseksi. Tällaiset käytännön järjestelyt eivät saisi rajoittaa epäillyllä tai syytetyllä olevan, yhteydenpitoa avustajaan koskevan oikeuden tosiasiallista käyttöä tai olennaista tarkoitusta.
- (24) Tämä direktiivi ei saisi estää jäsenvaltioita toteuttamasta epäillyn tai syytetyn oikeutta käyttää avustajaa puhelimitse, kun kyse on tietyistä vähäisistä rikkomuksista. Oikeutta olisi kuitenkin rajoitettava tällä tavoin vain tapauksissa, joissa poliisi tai muu lainvalvontaviranomainen ei kuulustele epäiltyä tai syytettyä.
- (25) Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että epäillyllä tai syytetyllä on oikeus siihen, että hänen avustajansa on läsnä ja osallistuu tosiasiallisesti poliisin tai muun lainvalvontaviranomaisen tai oikeusviranomaisen suorittaman kuulustelun aikana, myös tuomioistuinikäsitteilyjen aikana. Osallistuminen olisi järjestettävä sellaisten mahdollisten kansallisen lainsäädännön mukaisten menettelyjen mukaisesti, joilla säännellään avustajan läsnäoloa ja osallistumista

poliisiin tai muun lainvalvontaviranomaisen tai oikeusviranomaisen suorittaman epäilyn tai syytetyn kuulustelun aikana ja tuomioistuinkäsittelyjen aikana, edellyttäen, että tällaiset menettelyt eivät rajoita kyseessä olevan oikeuden tosiasiallista käyttöä ja olennaista tarkoitusta. Poliisiin tai muun lainvalvontaviranomaisen tai oikeusviranomaisen suorittaman epäilyn tai syytetyn kuulustelun aikana tai tuomioistuinkäsittelyssä avustaja voi muun muassa kyseisten menettelyjen mukaisesti esittää kysymyksiä, pyytää tarkennuksia ja antaa lausuntoja, jotka olisi kirjattava asianomaisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti.

(26) Epäillyllä tai syytetyllä on oikeus siihen, että hänen avustajansa on läsnä tutkintatoimissa tai todisteiden keräämistöimissä, jos niistä säädetään asianomaisessa kansallisessa lainsäädännössä ja sikäli kuin epäilyn tai syytetyn läsnäoloa edellytetään tai se sallitaan. Tällaisiin toimiin olisi kuuluttava ainakin ryhmätunnistukset, joissa epäilty tai syytetty on muiden henkilöiden joukossa, jotta uhri tai todistaja voisi tunnistaa hänet; vastakkainkuulustelut, joissa syytetty tai epäilty saatetaan yhteen yhden tai useamman todistajan tai uhrin kanssa, jos näiden kesken on erimielisyyttä tärkeistä tosiseikoista tai kysymyksistä; ja rikospaikan rekonstruoinnit epäilyn tai syytetyn läsnäollessa, jotta voidaan ymmärtää paremmin rikoksen tekotapa ja olosuhteet ja esittää tarkempia kysymyksiä epäillylle tai syytetylle. Jäsenvaltiot voivat tehdä käytännön järjestelyjä, jotka koskevat avustajan läsnäoloa tutkintotoimien tai todisteiden keräämistöimien aikana. Tällaiset käytännön järjestelyt eivät saisi rajoittaa kyseessä olevien oikeuksien tosiasiallista käyttöä ja olennaista tarkoitusta. Kun avustaja on läsnä tutkintotoimien tai todisteiden keräämistöimien aikana, tämä olisi kirjattava asianomaisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaista kirjaamismenettelyä käyttäen.

(27) Jäsenvaltioiden olisi pyrittävä asettamaan saataville yleistä tietoa, esimerkiksi internetissä tai poliisiasemilla saatavilla olevan esitteen avulla, jotta epäiltyjen ja syytettyjen olisi helpompi hankkia avustaja. Jäsenvaltioiden ei kuitenkaan tarvitsisi toteuttaa aktiivisia toimia varmistaakseen, että epäillyt tai syytetyt, jotka eivät ole menettäneet vapautta, saavat avustajan apua, jos he eivät itse ole järjestäneet avukseen avustajaa. Epäilyn tai syytetyn olisi voitava vapaasti ottaa yhteyttä avustajaan tai neuvotella avustajan kanssa ja saada avustajalta apua.

(28) Jos epäilty tai syytetty menettää vapautensa, jäsenvaltioiden olisi tehtävä tarvittavat järjestelyt sen varmistamiseksi, että hän kykenee tosiasiallisesti käyttämään oikeuttaan avustajaan, ellei hän ole luopunut tästä oikeudesta, muun

muussa järjestämällä avustaja, jos asianomaisella henkilöllä ei sellaista ole. Nämä järjestelyt voivat tarkoittaa muun muassa sitä, että toimivaltaiset viranomaiset järjestävät avustajan, jonka epäilty tai syytetty voisi valita käytettävissä olevien avustajien luettelosta. Järjestelyihin voisi soveltuvin osin kuulua oikeusapua koskevia järjestelyjä.

(29) Epäilyn tai syytetyn vapaudenmenetysolosuhteiden olisi oltava täysin Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja perusoikeuskirjassa sekä Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistettujen normien mukaiset. Antaessaan tämän direktiivin nojalla apua vapautensa menettäneelle epäillylle tai syytetylle asianomaisen avustajan olisi voitava tiedustella toimivaltaisilta viranomaisilta, millaiset ovat kyseisen henkilön vapaudenmenetysolosuhteet.

(30) Tapauksissa, joissa epäilty tai syytetty on maantieteellisesti syrjäisessä paikassa, kuten merentakaisilla alueilla, tai jos jäsenvaltio toteuttaa sotilaallista operaatiota alueensa ulkopuolella tai osallistuu sellaiseen, jäsenvaltiot saavat väliaikaisesti poiketa epäilyn tai syytetyn oikeudesta käyttää avustajaa ilman aiheutonta viivästystä vapaudenmenetyksen jälkeen. Tällaisen väliaikaisen poikkeuksen aikana toimivaltaisten viranomaisten ei pitäisi kuulustella asianomaista henkilöä tai toteuttaa muita tässä direktiivissä säädettyjä tutkintotoimia tai todisteiden keräämistöimisiä. Jos oikeutta käyttää avustajaa ei ole mahdollista käyttää välittömästi siksi, että epäilty tai syytetty on maantieteellisesti syrjäisessä paikassa, jäsenvaltioiden olisi järjestettävä yhteydenotto puhelin- tai videokokouksen välityksellä, jollei se ole mahdotonta.

(31) Jäsenvaltioiden olisi saatava väliaikaisesti poiketa oikeudesta käyttää avustajaa oikeudenkäyntiä edeltävässä vaiheessa, jos on kiireellinen tarve ehkäistä henkilön henkeen, vapauten tai fyysiseen koskemattomuuteen kohdistuvat vakavat haitalliset seuraukset. Tällä perusteella tehdyn väliaikaisen poikkeuksen aikana toimivaltaiset viranomaiset voivat kuulustella epäiltyä tai syytettyä ilman avustajan läsnäoloa edellyttäen, että hänelle on kerrottu, että hänellä on oikeus vaieta, ja hän voi käyttää kyseistä oikeutta, ja että kuulustelu ei vaaranna puolustuksen oikeuksia, oikeus olla todistamatta itseään vastaan mukaan luettuna. Kuulustelu voidaan suorittaa ainoastaan sitä varten ja siltä osin kuin se on tarpeellista olennaisten tietojen saamiseksi, jotta voidaan ehkäistä henkilön henkeen, vapauten tai fyysiseen koskemattomuuteen kohdistuvat vakavat haitalliset seuraukset. Tämän poikkeuksen väärinkäyttö vahingoittaisi lähtökohtaisesti peruuttamattomasti puolustuksen oikeuksia.

- (32) Jäsenvaltioiden olisi myös saatava väliaikaisesti poiketa oikeudesta käyttää avustajaa oikeudenkäyntiä edeltävässä vaiheessa, jos tutkintaviranomaisten on ehdottomasti toteutettava välittömiä toimia, jotta estetään rikosoikeudellisten menettelyjen merkittävä vaarantuminen, erityisesti olennaisten todisteiden tuhoutuminen tai muuttuminen tai todistajiin vaikuttaminen. Tällä perusteella tehdyn väliaikaisen poikkeuksen aikana toimivaltaiset viranomaiset voivat kuulustella epäiltyä tai syytettyä ilman avustajan läsnäoloa edellyttäen, että hänelle on kerrottu, että hänellä on oikeus vaieta, ja hän voi käyttää kyseistä oikeutta, ja että kuulustelu ei vaaranna puolustuksen oikeuksia, oikeus olla todistamatta itseään vastaan mukaan luettuna. Kuulustelu voidaan suorittaa ainoastaan sitä varten ja siltä osin kuin se on tarpeen olennaisten tietojen saamiseksi, jotta voidaan estää rikosoikeudellisten menettelyjen merkittävä vaarantuminen. Tämän poikkeuksen väärinkäyttö vahingoittaisi lähtökohtaisesti peruuttamattomasti puolustuksen oikeuksia.
- (33) Epäillyn tai syytetyn ja hänen avustajansa välisen yhteydenpidon luottamuksellisuus on olennaisen tärkeää puolustuksen oikeuksien tehokkaan käytön kannalta ja olennainen osa oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä. Jäsenvaltioiden olisi tämän vuoksi poikkeuksetta kunnioitettava epäillyn tai syytetyn ja hänen avustajansa välisten tapaamisten ja muun yhteydenpidon luottamuksellisuutta käytettäessä tässä direktiivissä säädettyä oikeutta avustajaan. Tämä direktiivi ei vaikuta menettelyihin, jotka koskevat tilannetta, jossa on olemassa objektiivisia ja tosiasiallisia seikkoja, jotka antavat aiheita epäillä, että kyseinen avustaja on osallinen rikokseen yhdessä epäillyn tai syytetyn kanssa. Avustajan rikollista toimintaa ei saisi pitää legitimiä apuna epäillyille tai syytetyille tämän direktiivin yhteydessä. Velvoite kunnioittaa luottamuksellisuutta tarkoittaa sitä, että jäsenvaltioiden olisi pidäyttyvä häiritsemästä yhteydenpitoa tai kuuntelemasta sitä, ja sitä, että jos epäilty tai syytetty on menettänyt vapautensa tai on muuten valtion määräysvallassa olevassa paikassa, jäsenvaltioiden olisi huolehdittava siitä, että yhteydenpitoa koskevissa järjestelyissä taataan ja suojataan luottamuksellisuus. Sanottu ei rajoita vapautensa menettäneiden säilytystiloissa käytettäviä järjestelyjä, joilla estetään luvattomien lähetysten toimittaminen vapautensa menettäneille, kuten kirjeenvaihdon tarkastamista, edellyttäen että tällaiset järjestelyt eivät anna toimivaltaisille viranomaisille mahdollisuutta lukea epäillyn tai syytetyn ja hänen avustajansa välisiä viestejä. Tällä direktiivillä ei liioin rajoiteta kansallisen lainsäädännön mukaisia menettelyjä, joiden mukaisesti kirjeenvaihdon eteenpäin toimittaminen voidaan kieltää, jos lähettäjä ei suostu siihen, että kirjeenvaihto toimitetaan ensin toimivaltaiselle tuomioistuimelle.
- (34) Tämä direktiivi ei saisi rajoittaa luottamuksellisuuden rikkomista, kun se liittyy toimivaltaisten viranomaisten lailliseen valvontaoperaatioon. Tämä direktiivi ei saisi myöskään rajoittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 4 artiklan 2 kohdan mukaisesti kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi esimerkiksi kansallisten tiedusteluviranomaisten toimesta tehtävää työtä tai työtä, joka kuuluu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 72 artiklan soveltamisalaa; viimeksi mainitun artiklan mukaan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskeva V osasto ei vaikuta niihin velvollisuuksiin, joita jäsenvaltioilla on yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja sisäisen turvallisuuden suojaamiseksi.
- (35) Vapautensa menettäneellä epäillyllä tai syytetyllä olisi oltava oikeus saada tieto vapaudenmenetyksestä ilmoitettuksi ilman aiheetonta viivästyä vähintään yhdelle hänen nimeämälleen henkilölle, kuten sukulaiselle tai työntantajalle, edellyttäen ettei tämä vaikuta rajoittavasti häntä koskevan rikosoikeudellisen menettelyn tai muiden rikosoikeudellisten menettelyjen asianmukaiseen kulkuun. Jäsenvaltioiden olisi voitava tehdä tämän oikeuden käyttöä koskevia käytännön järjestelyjä. Tällaiset käytännön järjestelyt eivät saisi rajoittaa tämän oikeuden tosiasiallista käyttöä ja olennaista tarkoitusta. Tästä oikeudesta olisi kuitenkin voitava väliaikaisesti poiketa rajoitetuissa ja poikkeuksellisissa olosuhteissa, jos se on perusteltua tässä direktiivissä esitetystä pakottavista syistä, jotka johtuvat tapauksen erityispiirteistä. Kun toimivaltaiset viranomaiset harkitsevat tällaista väliaikaista poikkeusta tietyn kolmannen henkilön kohdalla, heidän olisi ensin harkittava, voitaisiinko vapaudenmenetyksestä ilmoittaa jollekin muulle epäillyn tai syytetyn nimeämälle kolmannelle henkilölle.
- (36) Epäillyillä tai syytetyillä olisi vapaudenmenetyksen aikana oltava oikeus pitää yhteyttä ilman aiheetonta viivästyä vähintään yhteen nimeämäänsä kolmanteen henkilöön, kuten sukulaiseen. Jäsenvaltiot voivat rajoittaa tämän oikeuden käyttöä tai siirtää sen myöhempään ajankohtaan ottaen huomioon pakottavat vaatimukset tai oikeasuhteiset toiminnalliset vaatimukset. Tällaisiin vaatimuksiin voisi kuulua muun muassa tarve ehkäistä henkilön henkeen, vapauteen tai fyysiseen koskemattomuuteen kohdistuvat vakavat haitalliset seuraukset, tarve estää rikosoikeudellisen menettelyn vaarantuminen, tarve estää rikos, tarve odottaa tuomioistuinkäsittelyä sekä tarve suojella rikoksen uhreja. Kun toimivaltaiset viranomaiset harkitsevat yhteydenpitoa koskevan oikeuden käytön rajoittamista tai sen siirtämistä myöhempään ajankohtaan tietyn kolmannen henkilön kohdalla, heidän olisi ensin harkittava, voisiko epäilty tai syytetty pitää yhteyttä johonkin muuhun nimeämäänsä kolmanteen henkilöön. Jäsenvaltiot voivat tehdä käytännön järjestelyjä, jotka koskevat kolmansien henkilöiden kanssa tapahtuvan yhteydenpidon ajankohtaa, tapoja, kestoja ja tiheyttä, ottaen huomioon tarpeen säilyttää järjestys, turvallisuus ja turvatoimet paikassa, jossa henkilö on vapautensa menettäneenä.

- (37) Vapautensa menettäneiden epäiltyjen ja syytettyjen oikeus konsuliviranomaisten apuun perustuu konsulisuheteita koskevan vuoden 1963 Wienin yleissopimuksen 36 artiklaan, jonka mukaan valtioilla on oikeus pitää yhteyttä kansalaisiinsa. Tässä direktiivissä annetaan vastaava oikeus vapautensa menettäneille epäillyille tai syytetyille heidän niin halutessaan. Konsuliviranomaisten antamaa suojelua voivat antaa diplomaattiviranomaiset silloin kuin nämä viranomaiset toimivat konsuliviranomaisina.
- (38) Jäsenvaltioiden olisi selvästi esitettävä kansallisessa lainsäädännössään perusteet ja kriteerit väliaikaisille poikkeuksille tämän direktiivin nojalla myönnettyistä oikeuksista, ja niiden olisi käytettävä näitä väliaikaisia poikkeuksia rajoitetusti. Kaikkien tällaisten väliaikaisten poikkeusten olisi oltava oikeasuhteisia ja ajallisesti tiukasti rajoitettuja, niiden ei olisi perustuttava yksinomaan väitetyn rikoksen lajiin tai vakavuuteen eivätkä ne saisi vaarantaa menettelyn yleistä oikeudenmukaisuutta. Jäsenvaltioiden olisi huolehdittava siitä, että kun muu oikeusviranomaisen kuin tuomari tai tuomioistuin sallii väliaikaisen poikkeuksen tämän direktiivin nojalla, väliaikaisen poikkeuksen sallimista koskevaa päätöstä voidaan arvioida tuomioistuimessa ainakin oikeudenkäyntivaiheessa.
- (39) Epäillyn tai syytetyn olisi voitava luopua tässä direktiivissä myönnetystä oikeudesta edellyttäen, että hän on saanut tietoja kyseisen oikeuden sisällöstä ja siitä luopumisen mahdollisista seurauksista. Tietoja annettaessa olisi otettava huomioon asianomaisen epäillyn tai syytetyn erityistilanne, kuten hänen ikänsä ja psyykinen ja fyysinen tilansa.
- (40) Tiedot luopumisesta ja olosuhteista, joissa luopuminen tapahtui, on kirjattava asianomaisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaista kirjaamismenettelyä käyttäen. Tämä ei saisi aiheuttaa jäsenvaltioille lisävelvoitteita uusien järjestelyjen käyttöönottamiseen tai muita hallinnollisia rasitteita.
- (41) Jos epäilty tai syytetty päättää käyttää oikeutta peruuttaa luopuminen tämän direktiivin mukaisesti, ei pitäisi olla tarpeen suorittaa uudelleen kuulustelua tai muita prosessuaalisia toimia, jotka on suoritettu sinä aikana, jona asianomaisesta oikeudesta luopuminen oli voimassa.
- (42) Eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan menettelyn kohteena olevalla henkilöllä, jäljempänä 'etsitty', olisi oltava oikeus käyttää avustajaa täytäntöönpanojäsenvaltiossa, jotta hän voi käyttää puitepäätöksen 2002/584/YOS mukaisia oikeuksiaan tehokkaasti. Jos avustaja osallistuu täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen suorittamaan etsityn kuulemiseen, kyseinen avustaja voi muun muassa kansallisen lainsäädännön menettelyjen mukaisesti esittää kysymyksiä, pyytää tarkennuksia ja antaa lausuntoja. Avustajan osallistuminen tällaiseen kuulemiseen olisi kirjattava asianomaisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaista kirjaamismenettelyä käyttäen.
- (43) Etsityllä olisi oltava oikeus tavata yksityisesti häntä edustavaa avustajaa täytäntöönpanojäsenvaltiossa. Jäsenvaltiot voivat tehdä käytännön järjestelyjä, jotka koskevat näiden tapaamisten kestoja ja tiheyttä, ottaen huomioon tapauksen erityispiirteet. Jäsenvaltiot voivat myös tehdä käytännön järjestelyjä huolehtiakseen erityisesti avustajan ja etsityn turvallisuudesta ja turvatoimista paikassa, jossa avustaja ja etsitty tapaavat toisensa. Tällaiset käytännön järjestelyt eivät saisi rajoittaa etsityllä olevan, avustajan tapaamista koskevan oikeuden tosiasiallista käyttöä ja olennaista tarkoitusta.
- (44) Etsityllä olisi oltava oikeus pitää yhteyttä häntä edustavaan avustajaan täytäntöönpanojäsenvaltiossa. Yhteydenpidon olisi voitava tapahtua missä vaiheessa tahansa, myös ennen avustajan tapaamista koskevan oikeuden käyttöä. Jäsenvaltiot voivat tehdä käytännön järjestelyjä, jotka koskevat etsityn ja hänen avustajansa välisen yhteydenpidon kestoja, tiheyttä ja tapoja, mukaan lukien videokokousten ja muun viestintäteknikan käyttö tällaisen yhteydenpidon toteuttamiseksi. Tällaiset käytännön järjestelyt eivät saisi rajoittaa etsityllä olevan, yhteydenpitoa avustajaan koskevan oikeuden tosiasiallista käyttöä ja olennaista tarkoitusta.
- (45) Täytäntöönpanojäsenvaltioiden olisi tehtävä tarvittavat järjestelyt sen varmistamiseksi, että etsitty kykenee tosiasiallisesti käyttämään oikeuttaan avustajaan täytäntöönpanojäsenvaltiossa, ellei hän ole luopunut tästä oikeudesta, muun muassa järjestämällä avustaja, jos etsityllä ei sellaista ole. Tällaisiin järjestelyihin soveltuvin osin oikeusapua koskevat järjestelyt mukaan lukien, olisi sovellettava kansallista lainsäädäntöä. Nämä järjestelyt voisivat tarkoittaa muun muassa sitä, että toimivaltaiset viranomaiset järjestävät avustajan, jonka etsitty voisi valita käytettävissä olevien avustajien luettelosta.
- (46) Pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen olisi ilman aiheetonta viivästystä sen jälkeen, kun sille on ilmoitettu, että etsitty haluaa nimetä avustajan pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa, annettava etsitylle tietoja, jotka helpottavat avustajan nimeämistä kyseisessä jäsenvaltiossa. Tietoihin voisi kuulua

- esimerkiksi voimassa oleva luettelo avustajista, jotka voivat antaa tietoja ja neuvoja eurooppalaista pidätysmääräystä koskevissa tapauksissa, tai pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa olevan tällaisen avustajan nimi. Jäsenvaltiot voisivat pyytää, että asiaankuuluva asianajajaliitto laatii kyseisen luettelon.
- (47) Luovutusmenettely on keskeisen tärkeä jäsenvaltioiden välillä rikosasioissa tehtävälle yhteistyölle. Puitepäätökseen 2002/584/YOS sisältyvien määräaikojen noudattaminen on tällaisen yhteistyön kannalta olennaista. Kyseisiä määräaikoja olisi näin ollen noudatettava samalla kun etsittyjen olisi voitava käyttää täysimääräisesti tämän direktiivin mukaisia oikeuksiaan eurooppalaista pidätysmääräystä koskevissa menettelyissä.
- (48) Kunnes oikeusavusta annetaan unionin säädös, jäsenvaltioiden olisi sovellettava oikeusapua koskevaa kansallista lainsäädäntöään, jonka olisi oltava perusoikeuskirjan, Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukainen.
- (49) Unionin oikeuden vaikuttavuuden periaatteen mukaisesti jäsenvaltioiden olisi otettava käyttöön asianmukaiset ja tehokkaat oikeussuojakeinot yksilöille tämän direktiivin nojalla annettujen oikeuksien turvaamiseksi.
- (50) Jäsenvaltioiden olisi huolehdittava siitä, että arvioitaessa epäillyn tai syytetyn lausuntoja tai todisteita, joiden hankkimisessa on loukattu hänen oikeuttaan käyttää avustajaa, tai tapauksissa, joissa on poikettu tästä oikeudesta tämän direktiivin mukaisella päätöksellä, puolustuksen oikeuksia ja menettelyn oikeudenmukaisuutta kunnioitetaan. Tässä yhteydessä olisi otettava huomioon Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö, jossa on vahvistettu, että puolustuksen oikeuksia vahingoitetaan lähtökohtaisesti peruuttamattomasti, jos tuomion perusteena käytetään lausuntoja, jotka syytetty on antanut itseään vastaan poliisikuulustelussa ilman mahdollisuutta käyttää avustajaa. Tämän ei pitäisi vaikuttaa lausuntojen käyttöön muihin kansallisen lain nojalla hyväksyttäviin tarkoituksiin, kuten tarpeeseen toteuttaa kiireellisiä tutkintatoimia, jotta vältettäisiin muiden rikosten suorittaminen tai henkilöihin kohdistuvat vakavat haittavaikutukset, tai kiireelliseen tarpeeseen estää rikosoikeudellisten menettelyjen merkittävä vaarantuminen, kun avustajan hankkiminen tai tutkinnan viivyttäminen haittaisi peruuttamattomasti vakavaa rikosta koskevaa meneillään olevaa tutkintaa. Tämän ei pitäisi myöskään vaikuttaa todisteiden hyväksyttävyyttä koskeviin kansallisiin sääntöihin tai järjestelmiin, eikä tämä saisi estää jäsenvaltioita pitämästä voimassa järjestelmää, jossa kaikki olemassa olevat todisteet voidaan esittää tuomioistuimelle tai tuomarille arvioimatta tällaisten todisteiden hyväksyttävyyttä erikseen tai ennakolta.
- (51) Velvollisuus huolehtia epäillyistä tai syytetyistä, jotka ovat mahdollisesti heikossa asemassa, on edellytys lainkäytön oikeudenmukaisuudelle. Syyttäjien, lainvalvontaviranomaisten ja oikeusviranomaisten olisi sen vuoksi helpotettava tällaisten henkilöiden osalta tässä direktiivissä säädettyjen oikeuksien käyttöä, esimerkiksi ottamalla huomioon mahdollisen haavoittuvuuden, joka vaikuttaa heidän kykyynsä käyttää oikeutta avustajaan ja saada tieto vapaudenmenetyksestä ilmoitetuksi kolmannelle osapuolelle, ja toteuttamalla asianmukaisia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että nämä oikeudet taataan.
- (52) Tässä direktiivissä kunnioitetaan perusoikeuskirjassa tunnustettuja perusoikeuksia ja periaatteita, joihin kuuluvat muun muassa kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kieltö, oikeus vapauteen ja turvallisuuteen, yksityis- ja perhe-elämän kunnioittaminen, oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, lapsen oikeudet, vammaisten integroituminen yhteiskuntaan, oikeus tehokkaiisiin oikeussuojakeinoihin ja oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, syyttömyysolettama ja oikeus puolustukseen. Tämä direktiivi olisi pantava täytäntöön näiden oikeuksien ja periaatteiden mukaisesti.
- (53) Jäsenvaltioiden olisi huolehdittava, että siltä osin kuin tämän direktiivin säännökset vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia, ne pannaan täytäntöön yhdenmukaisesti mainitun sopimuksen määräysten kanssa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti.
- (54) Tässä direktiivissä säädetään vähimmäissäännöistä. Jäsenvaltiot voivat laajentaa tässä direktiivissä säädettyjä oikeuksia paremman suojan tason tarjoamiseksi. Parempi suojan taso ei saisi olla este oikeusviranomaisten päätösten vastavuoroiselle tunnustamiselle, jota näiden vähimmäissääntöjen on tarkoitus helpottaa. Suojan taso ei saisi milloinkaan alittaa perusoikeuskirjassa tai Euroopan ihmisoikeussopimuksessa, sellaisena kuin sitä tulkitaan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä, määrättyjä vaatimuksia.
- (55) Tässä direktiivissä edistetään lasten oikeuksia ja otetaan huomioon Euroopan neuvoston hyväksymät ohjeet lapsiystävällisestä oikeudenkäytöstä ja erityisesti niiden määräykset lapsille annettavista tiedoista ja neuvonnasta. Tällä direktiivillä varmistetaan, että epäillyille tai syytetyille, myös lapsille, annetaan riittävät tiedot, joiden perusteella he voivat ymmärtää tämän direktiivin mukaisesta oikeudesta luopumisen seuraukset, ja että luopuminen tapahtuu vapaaehtoisesti ja yksiselitteisesti. Jos epäilty tai syytetty on lapsi, lapsen vapaudenmenetyksestä ja sen syistä olisi ilmoitettava mahdollisimman pian vanhempainvastuunkantajalle. Jos tällaisten tietojen antaminen vanhempainvastuunkantajalle on lapsen edun vastaista, asiasta

olisi ilmoitettava toiselle sopivalle aikuiselle, kuten sukulaiselle. Tämä ei saisi rajoittaa kansallisen lainsäädännön säännöksiä, jotka edellyttävät, että erikseen määritetyille viranomaisille, laitoksille tai henkilöille, erityisesti lasten suojelusta tai hyvinvoinnista vastaaville viranomaisille, laitoksille tai henkilöille, ilmoitetaan lapsen vapaudenmenetyksestä. Jäsenvaltioiden olisi pidäytävä rajoittamasta yhteydenpitoa kolmanteen henkilöön koskevan oikeuden käyttöä tai siirtämistä sitä myöhempään ajankohtaan vapautensa menettäneiden epäiltyjen tai syytettyjen lasten kohdalla, erittäin poikkeuksellisia olosuhteita lukuun ottamatta. Kun sovelletaan myöhempään ajankohtaan siirtämistä, lasta ei kuitenkaan saisi missään tapauksessa pitää eristyksissä, ja hänen olisi sallittava pitää yhteyttä esimerkiksi lasten suojelusta tai hyvinvoinnista vastaavaan laitokseen tai henkilöön.

- (56) Jäsenvaltiot ovat selittävästä asiakirjoista 28 päivänä syyskuuta 2011 annetun jäsenvaltioiden ja komission yhteisen poliittisen lausuman ⁽¹⁾ mukaisesti sitoutuneet perustelluissa tapauksissa liittämään ilmoitukseen toimenpiteitä, jotka koskevat direktiivin saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä, yhden tai useamman asiakirjan, joista käy ilmi direktiivin osien ja kansallisen lainsäädännön osaksi saattamiseen tarkoitettujen välineiden vastaavien osien suhde. Tämän direktiivin osalta lainsäätäjät pitää tällaisten asiakirjojen toimittamista perusteltuna.
- (57) Jäsenvaltiot eivät voi riittävällä tavalla saavuttaa tämän direktiivin tavoitteita, joita ovat vähimmäissääntöjen vahvistaminen oikeudelle käyttää avustajaa rikosoikeudellisissa menettelyissä ja oikeudelle saada tieto vapaudenmenetyksestä ilmoitetuksi kolmannelle sekä pitää vapaudenmenetyksen aikana yhteyttä kolmansiin henkilöihin ja konsuliviranomaisiin, vaan ne voidaan toiminnan laajuuden vuoksi saavuttaa paremmin unionin tasolla. Sen vuoksi unioni voi toteuttaa toimenpiteitä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 5 artiklassa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Mainitussa artiklassa vahvistetun suhteellisuusperiaatteen mukaisesti tässä direktiivissä ei ylitetä sitä, mikä on näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tarpeen.
- (58) Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitetyssä, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyssä pöytäkirjassa N:o 21 olevan 1 ja 2 artiklan mukaisesti nämä jäsenvaltiot eivät osallistu tämän direktiivin hyväksymiseen, direktiivi ei sido näitä jäsenvaltioita eikä sitä sovelleta näihin jäsenvaltioihin, sanotun kuitenkaan rajoittamatta mainitun pöytäkirjan 4 artiklan soveltamista.
- (59) Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitetyssä, Tanskan asemasta tehdyssä pöytäkirjassa N:o 22 olevan 1 ja 2 artiklan mukaisesti Tanska ei osallistu tämän direktiivin hyväksymiseen, direktiivi ei sido Tanskaa eikä sitä sovelleta Tanskaan,

OVAT HYVÄKSYNEET TÄMÄN DIREKTIIVIN:

1 artikla

Kohde

Tässä direktiivissä säädetään vähimmäissäännöistä, jotka koskevat rikosoikeudellisissa menettelyissä epäillyn tai syytetyn ja puitepäätöksessä 2002/584/YOS tarkoitettun menettelyn, jäljempänä 'eurooppalaista pidätysmääräystä koskeva menettely', kohteena olevan henkilön oikeuksia käyttäen avustajaa, saada tieto vapaudenmenetyksestä ilmoitetuksi kolmannelle henkilölle sekä pitää vapaudenmenetyksen aikana yhteyttä kolmansiin henkilöihin ja konsuliviranomaisiin.

2 artikla

Soveltamisala

1. Tätä direktiiviä sovelletaan rikosoikeudellisissa menettelyissä epäiltyyn tai syytettyyn siitä lähtien, kun jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset ovat antaneet hänelle joko virallisella ilmoituksella tai muulla tavoin tiedon siitä, että häntä epäillään tai syytetään rikoksesta, ja riippumatta siitä, onko hän menettänyt vapautensa. Sitä sovelletaan siihen saakka kunnes kyseinen menettely on saatettu päätökseen, mikä tarkoittaa sen kysymyksen lopullista ratkaisemista, onko epäilty tai syytetty tehnyt rikoksen, sekä tarvittaessa tuomion antamista ja muutoksenhaun ratkaisemista.

2. Tätä direktiiviä sovelletaan 10 artiklan mukaisesti eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan menettelyn kohteena olevaan henkilöön, jäljempänä 'etsitty', siitä lähtien, kun hänet pidätetään täytäntöönpanojäsenvaltiossa.

3. Tätä direktiiviä sovelletaan myös, samoilla 1 kohdassa säädetyillä edellytyksillä, sellaisiin muihin henkilöihin kuin epäiltyihin tai syytettyihin, joista poliisin tai muun lainvalvontaviranomaisen suorittamien kuulustelujen aikana tulee epäiltyjä tai syytettyjä.

4. Kun kyse on vähäisistä rikkomuksista ja

a) jos jäsenvaltion lainsäädännössä säädetään, että jokin muu viranomainen kuin tuomioistuin, jolla on toimivalta rikosasioissa, määrää rangaistuksen, ja tällaisen rangaistuksen määräämisestä on mahdollista valittaa tällaiseen tuomioistuimeen tai saattaa se tällaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi; tai

b) jos rangaistukseksi ei voida määrätä vapaudenmenetystä,

tätä direktiiviä sovelletaan ainoastaan menettelyihin tuomioistuimissa, jolla on toimivalta rikosasioissa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

⁽¹⁾ EUVL C 369, 17.12.2011, s. 14.

Tätä direktiiviä on joka tapauksessa sovellettava kaikilta osin, jos epäilty tai syytetty menettää vapautensa, riippumatta siitä, missä vaiheessa rikosoikeudellinen menettely on.

3 artikla

Oikeus käyttää avustajaa rikosoikeudellisissa menettelyissä

1. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että epäillyllä ja syytetyllä on oikeus käyttää avustajaa sellaisena ajankohtana ja sellaisella tavalla, että hän voi käytännössä ja tehokkaasti käyttää puolustautumisoikeuksiaan.

2. Epäillyllä tai syytetyllä on oikeus käyttää avustajaa ilman aiheutonta viivästystä. Epäillyllä tai syytetyllä on joka tapauksessa oikeus käyttää avustajaa mistä hyvänsä seuraavasta ajankohdasta alkaen, sen mukaan mikä niistä on aikaisin:

- a) ennen kuin poliisi tai muu lainvalvonta- tai oikeusviranomaisen kuulustelee häntä;
- b) tutkinta- tai muiden toimivaltaisten viranomaisten suorittaessa tutkintatoimia tai muita todisteiden keräämistöitä 3 kohdan c alakohdan mukaisesti;
- c) ilman aiheutonta viivästystä vapaudenmenetyksen jälkeen;
- d) hyvissä ajoin ennen rikosasioissa toimivaltaiseen tuomioistuimeen kutsutun epäillyn tai syytetyn kuulemista kyseisessä tuomioistuimessa.

3. Oikeus käyttää avustajaa tarkoittaa seuraavaa:

- a) jäsenvaltioiden on huolehdittava, että epäillyllä tai syytetyllä on oikeus tavata yksityisesti avustajaa, joka edustaa häntä, ja pitää yhteyttä tämän kanssa, myös ennen poliisin tai muun lainvalvonta- tai oikeusviranomaisen suorittamaa kuulustelua;
- b) jäsenvaltioiden on huolehdittava, että epäillyllä tai syytetyllä on oikeus siihen, että hänen avustajansa on läsnä ja osallistuu tosiasiallisesti hänen kuulusteluunsa. Tällaiseen osallistumiseen olisi sovellettava kansallisen lainsäädännön mukaisia menettelyjä, edellyttäen, että kyseiset menettelyt eivät rajoita kyseessä olevan oikeuden tosiasiallista käyttöä ja olen-naista tarkoitusta. Kun avustaja osallistuu kuulusteluun, osallistuminen on kirjattava asianomaisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaista kirjaamismenettelyä käyttäen;
- c) jäsenvaltioiden on huolehdittava, että epäillyllä tai syytetyllä on vähintään oikeus siihen, että hänen avustajansa on läsnä seuraavien tutkintatoimien tai todisteiden keräämistöimien yhteydessä, jos kyseisistä toimista on säädetty kansallisessa lainsäädännössä ja jos epäillyn tai syytetyn on oltava tai hän saa olla läsnä kyseisen toimen aikana:

i) ryhmätunnistukset;

ii) vastakkainkuulustelut;

iii) rikospaikan rekonstruoinnit.

4. Jäsenvaltioiden on pyrittävä asettamaan saataville yleistä tietoa, jonka avulla epäillyt tai syytetty voivat hankkia avustajan helpommin.

Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat järjestelyt sen varmistamiseksi, että epäilty tai syytetty, joka on menettänyt vapautensa, voi käyttää tosiasiallisesti oikeuttaan avustajaan, jollei hän ole luopunut tästä oikeudesta 9 artiklan mukaisesti, sanotun kuitenkin rajoittamatta avustajan pakollista läsnäoloa koskevien kansallisten säännösten soveltamista.

5. Jäsenvaltiot voivat poikkeuksellisissa olosuhteissa ja vain ennen oikeudenkäyntiä väliaikaisesti poiketa 2 kohdan c alakohdassa säädetyn oikeuden soveltamisesta, jos epäillyn tai syytetyn maantieteellisesti syrjäisen olinpaikan vuoksi ei ole mahdollista turvata oikeutta käyttää avustajaa ilman aiheutonta viivästystä vapaudenmenetyksen jälkeen.

6. Jäsenvaltiot voivat poikkeuksellisissa olosuhteissa ja vain oikeudenkäyntiä edeltävässä vaiheessa väliaikaisesti poiketa 3 kohdassa säädettyjen oikeuksien soveltamisesta siltä osin kuin tämä on tapauksen erityisolosuhteet huomioon ottaen perusteltua jommastakummasta seuraavasta pakottavasta syystä:

- a) jos on kiireellinen tarve ehkäistä henkilön henkeen, vapautteen tai fyysisen koskemattomuuteen kohdistuvat vakavat haitalliset seuraukset;
- b) jos tutkintaviranomaisten on välttämätöntä toteuttaa välittömiä toimia, jotta estetään rikosoikeudellisten menettelyjen merkittävä vaarantuminen.

4 artikla

Luottamuksellisuus

Jäsenvaltioiden on kunnioitettava epäillyn tai syytetyn ja hänen avustajansa välisen yhteydenpidon luottamuksellisuutta käytettäessä tämän direktiivin mukaista oikeutta avustajaan. Tällaiseen yhteydenpitoon kuuluvat tapaamiset, kirjeenvaihto, puhelinkeskustelut ja muunlainen kansallisen lainsäädännön nojalla sallittu yhteydenpito.

5 artikla

Oikeus saada tieto vapaudenmenetyksestä ilmoitetuksi kolmannelle henkilölle

1. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että epäillyillä ja syytetyillä, jotka ovat menettäneet vapautensa, on halutessaan oikeus saada tieto vapaudenmenetyksestään ilmoitetuksi ilman aiheutonta viivästystä vähintään yhdelle nimeämälleen henkilölle, kuten sukulaiselle tai työnantajalle.

2. Jos epäilty tai syytetty on lapsi, jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että vapaudenmenetyksestä ja sen syistä ilmoitetaan mahdollisimman pian vanhempainvastuunkantajalle, paitsi jos tämä on vastoin lapsen etua, jolloin asiasta on ilmoitettava jollekin muulle sopivalle aikuiselle. Tätä kohtaa sovellettaessa lapseksi katsotaan alle 18-vuotias henkilö.

3. Jäsenvaltiot voivat väliaikaisesti poiketa 1 ja 2 kohdassa säädettyjen oikeuksien soveltamisesta, jos tämä on tapauksen erityisolosuhteet huomioon ottaen perusteltua jommastakummasta seuraavasta pakottavasta syystä:

- a) jos on kiireellinen tarve ehkäistä henkilön henkeen, vapautteen tai fyysiseen koskemattomuuteen kohdistuvat vakavat haitalliset seuraukset; tai
- b) jos on kiireellinen tarve estää tilanne, jossa rikosoikeudelliset menettelyt voisivat merkittävästi vaarantua.

4. Jos jäsenvaltiot poikkeavat väliaikaisesti 2 kohdassa säädetyn oikeuden soveltamisesta, niiden on huolehdittava siitä, että lasten suojelusta tai hyvinvoinnista vastaavalle viranomaiselle ilmoitetaan ilman aiheutonta viivästystä lapsen vapaudenmenetyksestä.

6 artikla

Oikeus yhteydenpitoon kolmansien henkilöiden kanssa vapaudenmenetyksen aikana

1. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että epäillyillä ja syytetyillä, jotka ovat menettäneet vapautensa, on oikeus pitää yhteyttä ilman aiheutonta viivästystä vähintään yhteen nimeämäänsä kolmanteen henkilöön, kuten sukulaiseen.

2. Jäsenvaltiot voivat rajoittaa 1 kohdassa tarkoitetun oikeuden käyttöä tai siirtää sen myöhempään ajankohtaan, ottaen huomioon pakottavat vaatimukset tai oikeasuhteiset toiminnalliset vaatimukset.

7 artikla

Oikeus pitää yhteyttä konsuliviranomaisiin

1. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että vapautensa menettäneellä epäillyllä tai syytetyllä, joka ei ole hänet pidättäneen jäsenvaltion kansalainen, on halutessaan oikeus saada tieto vapaudenmenetyksestä ilmoitetuksi ilman aiheutonta viivästystä sen valtion konsuliviranomaisille, jonka kansalainen hän on, ja pitää näihin viranomaisiin yhteyttä. Kun epäillyllä tai syytetyllä on kaksi tai useampia kansalaisuuksia, hän voi kuitenkin valita, mille konsuliviranomaisille mahdollisesti ilmoitetaan vapaudenmenetyksestä ja kehen hän haluaa pitää yhteyttä.

2. Epäillyllä ja syytetyllä on halutessaan oikeus myös ottaa vastaan konsuliviranomaistensa vierailuja, keskustella ja olla kirjeenvaihdossa näiden kanssa sekä oikeus siihen, että nämä

järjestävät hänelle oikeudellisen edustuksen, edellyttäen, että nämä viranomaiset hyväksyvät sen.

3. Tässä artiklassa säädettyjen oikeuksien käyttämistä voidaan säännellä kansallisessa lainsäädännössä tai kansallisissa menettelyissä edellyttäen, että kyseinen lainsäädäntö ja kyseiset menettelyt mahdollistavat niiden tarkoitusten täyden toteutumisen, joita varten nämä oikeudet ovat olemassa.

8 artikla

Väliaikaisten poikkeuksien soveltamista koskevat yleiset edellytykset

1. Edellä olevan 3 artiklan 5 tai 6 kohdan ja 5 artiklan 3 kohdan mukaisten väliaikaisten poikkeusten on

- a) oltava oikeasuhteisia eivätkä ne saa ylittää sitä, mikä on välttämätöntä;
- b) oltava ajallisesti tiukasti rajoitettuja;
- c) oltava sellaisia, että ne eivät perustu yksinomaan väitetyn rikoksen lajiin tai vakavuuteen; ja
- d) oltava sellaisia, että ne eivät vaaranna menettelyn yleistä oikeudenmukaisuutta.

2. Väliaikaiset poikkeukset 3 artiklan 5 kohdan tai 6 kohdan nojalla voidaan sallia ainoastaan tapauskohtaisesti tehdyllä asianmukaisesti perustellulla päätöksellä, jonka tekee joko oikeusviranomainen tai muu toimivaltainen viranomainen edellyttäen, että tällainen päätös voidaan saattaa oikeudelliseen uudelleentarkasteluun. Asianmukaisesti perusteltu päätös on kirjattava asianomaisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaista kirjaamisenetelystä käyttäen.

3. Väliaikaiset poikkeukset 5 artiklan 3 kohdan nojalla voidaan sallia ainoastaan tapauskohtaisesti päätöksellä, jonka tekee joko oikeusviranomainen tai muu toimivaltainen viranomainen, edellyttäen, että tällainen päätös voidaan saattaa oikeudelliseen uudelleentarkasteluun.

9 artikla

Oikeudesta luopuminen

1. Rajoittamatta sellaisen kansallisen lainsäädännön soveltamista, jonka nojalla avustajan läsnäolo tai apu on pakollista, jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että luovuttaessa 3 tai 10 artiklassa tarkoitettua oikeudesta

- a) epäilty tai syytetty on saanut suullisesti tai kirjallisesti selvät ja riittävät tiedot selkeällä ja helposti ymmärrettävällä kielellä kyseisen oikeuden sisällöstä ja siitä luopumisen mahdollisista seurauksista; ja

b) luopuminen tapahtuu vapaaehtoisesti ja yksiselitteisesti.

2. Tiedot luopumisesta, joka voidaan tehdä kirjallisesti tai suullisesti, ja olosuhteista, joissa luopuminen tapahtui, on kirjattava asianomaisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaista kirjaa-mismenettelyä käyttäen.

3. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että epäilty tai syytetty voi myöhemmin peruuttaa luopumisen missä tahansa rikosoikeudellisen menettelyn vaiheessa ja että hänelle ilmoitetaan tästä mahdollisuudesta. Tällainen peruuttaminen tulee voimaan siitä hetkestä, jolloin se tehdään.

10 artikla

Oikeus käyttää avustajaa eurooppalaista pidätysmääräystä koskeissa menettelyissä

1. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että etsityllä henkilöllä on oikeus käyttää avustajaa täytäntöönpanojäsenvaltiossa sen jälkeen, kun hänet on pidätetty eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla.

2. Avustajan käyttämistä täytäntöönpanojäsenvaltiossa koskevan oikeuden sisällön osalta etsityllä on seuraavat oikeudet kyseisessä jäsenvaltiossa:

a) oikeus käyttää avustajaa sellaisena ajankohtana ja sellaisella tavalla, että etsitty voi tehokkaasti käyttää oikeuksiaan ja joka tapauksessa ilman aiheetonta viivästystä vapaudenmenetyksen jälkeen;

b) oikeus tavata avustajaa, joka edustaa häntä, ja pitää tähän yhteyttä;

c) oikeus siihen, että hänen avustajansa on läsnä ja, kansallisen lainsäädännön mukaisten menettelyjen mukaisesti, osallistuu täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen suorittamaan etsityn kuulemiseen. Jos avustaja osallistuu kuulemiseen, osallistuminen on kirjattava kansallisen lainsäädännön mukaista kirjaamisenmenettelyä käyttäen.

3. Edellä 4, 5, 6, 7 ja 9 artiklassa ja, jos 5 artiklan 3 kohdan mukaista väliaikaista poikkeusta sovelletaan, 8 artiklassa säädettyjä oikeuksia sovelletaan soveltuvin osin eurooppalaista pidätysmääräystä koskeviin menettelyihin täytäntöönpanojäsenvaltiossa.

4. Täytäntöönpanojäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen on ilman aiheetonta viivästystä vapaudenmenetyksen jälkeen ilmoitettava etsitylle, että tällä on oikeus nimetä avustaja pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa. Pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion avustaja voi avustaa täytäntöönpanojäsenvaltion avustajaa antamalla tälle tietoja ja neuvoja, jotta etsitty voi tosiasiallisesti käyttää puitepäätöksen 2002/584/YOS mukaisia oikeuksiaan.

5. Jos etsitty haluaa käyttää oikeutta nimetä avustaja pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa eikä hänellä jo ole tällaista avustajaa, täytäntöönpanojäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen on viipymättä ilmoitettava asiasta pidätysmääräyksen antaneelle jäsenvaltiolle. Kyseisen jäsenvaltion toimivaltaisen

viranomaisen on ilman aiheetonta viivästystä annettava etsitylle tietoja, jotka helpottavat avustajan nimeämistä siellä.

6. Etsityn oikeus nimetä avustaja pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa ei rajoita puitepäätöksessä 2002/584/YOS vahvistettujen määräaikojen soveltamista tai täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen velvoitetta päättää kyseisten määräaikojen kuluessa ja mainitussa puitepäätöksessä määritellyin edellytyksin siitä, luovutetaanko henkilö.

11 artikla

Oikeusapu

Tämä direktiivi ei vaikuta oikeusapua koskevaan kansalliseen lainsäädäntöön, jota on sovellettava perusoikeuskirjan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaisesti.

12 artikla

Oikeussuojakeinot

1. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että rikosoikeudellisissa menettelyissä epäillyllä tai syytetyllä sekä eurooppalaista pidätysmääräystä koskeissa menettelyissä etsityllä on käytössään kansallisen lainsäädännön mukaiset tehokkaat oikeussuojakeinot, jos tämän direktiivin mukaisia oikeuksia loukataan.

2. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että rikosoikeudellisissa menettelyissä arvioitaessa epäillyn tai syytetyksen lausumia tai todisteita, joiden hankkimisessa on loukattu hänen oikeuttaan käyttää avustajaa, tai poikettu tästä oikeudesta 3 artiklan 6 kohdan mukaisesti tehdyllä päätöksellä, oikeutta puolustukseen ja oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuutta kunnioitetaan, sanotun kuitenkin rajoittamatta todisteiden hyväksyttävyyttä koskevia kansallisia sääntöjä ja järjestelmiä.

13 artikla

Haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt

Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että haavoittuvassa asemassa olevien epäiltyjen ja syytettyjen erityistarpeet otetaan huomioon tätä direktiiviä sovellettaessa.

14 artikla

Suojan tason säilyttäminen

Tämän direktiivin säännösten ei ole katsottava rajoittavan perusoikeuskirjassa, Euroopan ihmisoikeussopimuksessa tai muissa asiaa koskeissa kansainvälisen oikeuden säännöksissä tai min-kään jäsenvaltion lainsäädännössä turvattuja oikeuksia tai menettelyllisiä takeita eikä poikkeavan niistä, jos nämä tarjoavat tätä direktiiviä korkeatasoisemman suojan.

15 artikla

Saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä

1. Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 27 päivänä marraskuuta 2016. Niiden on ilmoitettava tästä komissiolle viipymättä.

2. Näissä jäsenvaltioiden antamissa säädöksissä on viitattava tähän direktiiviin tai niihin on liitettävä tällainen viittaus, kun ne julkaistaan virallisesti. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, miten nämä viittaukset tehdään.

3. Jäsenvaltioiden on toimitettava tässä direktiivissä säännellyistä kysymyksistä antamansa kansalliset säännökset kirjallisina komissiolle.

16 artikla

Kertomus

Komissio toimittaa viimeistään 28 päivänä marraskuuta 2019 Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen, jossa arvioidaan, missä määrin jäsenvaltiot ovat toteuttaneet tämän direktiivin noudattamiseksi tarvittavat toimenpiteet, mukaan lukien arvio 3 artiklan 6 kohdan soveltamisesta yhdessä 8 artiklan 1 ja 2 kohdan kanssa, ja johon liitetään tarvittaessa säädösehdotuksia.

17 artikla

Voimaantulo

Tämä direktiivi tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*.

18 artikla

Osoitus

Tämä direktiivi on osoitettu jäsenvaltioille perussopimusten mukaisesti.

Tehty Strasbourgissa 22 päivänä lokakuuta 2013.

Euroopan parlamentin puolesta
Puhemies
M. SCHULZ

Neuvoston puolesta
Puheenjohtaja
V. LEŠKEVIČIUS